

Η ορολογία του «Ομοουσίου» και οι μεταφραστικές της μετατοπίσεις

/ [Γνώμες](#)

- Μαρίνα Κολοβοπούλου, Καθηγήτρια Τμήματος Θεολογίας ΕΚΠΑ

Κατά τήν πρόσφατη επίσκεψη τοῦ Πάπα Λέοντος ΙΔ΄ στήν ιστορική πόλη τῆς Νικαίας, με ἀφορμή τόν κοινό χριστιανικό ἑορτασμό τῶν 1700 ἐτῶν ἀπό τή σύγκληση τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τό ἐνδιαφέρον τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος ἐπικεντρώθηκε - καί δικαίως - στή δημόσια ἀπαγγελία τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως χωρίς τήν προσθήκη τοῦ *filioque*, γεγονός πού προκάλεσε θετική ἀντίδραση στόν ὀρθόδοξο κόσμο.

Ἐν τούτοις, τόσο ἀπό τήν προφορική ἀπαγγελία του στήν ἀγγλική γλῶσσα, ὅπως μεταδόθηκε ἀπό τά ΜΜΕ, ὅσο καί ἀπό τήν δημοσίευση τοῦ κειμένου, τό ὁποῖο

μοιράστηκε στους παρευρισκομένους, σύμφωνα μέ τό είδησιογραφικό πρακτορείο Romfea, διαπιστώνονται δύο σημεία απόκλισης από τό έλληνικό πρωτότυπο, τά όποϊα προκαλούν προβληματισμό από πλευράς θεολογικής έπιστήμης καί έκκλησιαστικής παραδόσεως:

1. Όπως είναι γνωστό, ή διατύπωση τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως περί τοῦ Υἱοῦ ὡς «ὁμοουσίῳ τῷ Πατρί» ἀποτελεῖ θεμελιώδη πυλῶνα τῆς ὀρθόδοξης τριαδολογίας καί ὄχι μόνο. Ὁ ὅρος «ὁμοούσιος» ἦταν καί ἡ αἰχμή τοῦ δόρατος τοῦ θεολογικοῦ ἀγῶνα τῶν Πατέρων γιά τήν ἀποδόμηση τῆς ἀρειανικῆς κακοδοξίας. Ἡ παραδοσιακή ἀγγλική ἀπόδοση τοῦ ὅρου ὡς consubstantial, πού λειτουργεῖ ὡς τεχνικός ὅρος στό θεολογικό λεξιλόγιο ἤ ἡ πιά ἀπλουστευμένη ἐκφορά ofoneessence ἀποδίδουν μέ δογματική ἀκρίβεια τό πατερικό περιεχόμενο τοῦ ὅρου. Ἰδιαίτερα δέ ὁ πρῶτος, ὡς τεχνικός ὅρος εἶναι ἐδραιωμένος στή θεολογική παράδοση τῆς Δύσης καί δέν ἐπιδέχεται παρερμηνεῖες καθῶς δηλώνει ξεκάθαρα τήν κοινότητα τῆς οὐσίας τῶν τριῶν θείων ὑποστάσεων. Ἐν τούτοις, στό ἀγγλικό κείμενο τοῦ Συμβόλου, τό ὁποῖο ἀναγνώσθηκε καί μοιράστηκε, γιά τήν μεταφραστική ἀπόδοση τοῦ «ὁμοούσιος τῷ Πατρί» δέν ἐπιλέχθηκε οὔτε ὁ ὅρος consubstantial οὔτε ἡ ἀπλούστερη ἐκδοχή ofoneessence ἀλλά ἡ νεότερη ἀπόδοση «ofonebeingwiththeFather». Ὡστόσο ἡ ἐν λόγω ἐπιλογή εἶναι δυνητικά παραπλανητική, καθότι ὁ ὅρος being στήν ἀγγλοσαξωνική φιλοσοφική παράδοση δύναται νά δηλώσει ὄχι τήν οὐσία ἀλλά τήν ὑπόσταση/ὑπαρξη. Εἰσάγεται ἐπομένως μία σημασιολογική ἀσάφεια ἀφοῦ ἡ θεία ἐνότητα μέ αὐτόν τόν τρόπο μπορεῖ νά γίνει ἀντιληπτή ὄχι ὡς ὄντολογική κοινότητα οὐσίας ἀλλά ὡς σχεσιακή κοινωνία μεταξύ τῶν θείων προσώπων. Ἡ ἐννοιολογική αὕτη μετατόπιση δέν ἔχει καμία σχέση μέ τή θεολογία τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου περί τοῦ ὁμοουσίῳ, ἔστω καί ἂν δέν γίνεται πάντα συνειδητά, καί εὐνοεῖ ἐρμηνεῖς πού προσεγγίζουν τήν τριαδολογία μέσα ἀπό συγκεκριμένες ἐκκλησιολογικές ἀναγνώσεις καί τό μυστήριο τῆς Ἀγίας Τριάδος μέσα ἀπό κατηγορίες ἀνθρωποκεντρικῆς φιλοσοφίας (ὑπαρξισμό, περσοναλισμό), ὁδηγώντας σέ μεθοδολογική ἀσυνέχεια μέ τήν πατερική παράδοση

2. Ἡ προσθήκη τοῦ ρήματος πιστεύω στό σχετικό μέ τήν Ἐκκλησία ἄρθρο τοῦ Συμβόλου καθῶς αὐτό ἀπουσιάζει ἀπό τό έλληνικό πρωτότυπο κείμενο. Ὅσο καί ἂν προκαλεῖ ἐντύπωση, στή δυτική θεολογική παράδοση μέχρι καί τή σύγχρονη Ρωμαιοκαθολική Κατήχηση δέν συναντᾶται τό ἐν λόγω ἄρθρο ὡς «πιστεύω εἰς μίαν, ἁγίαν, καθολικήν καί ἀποστολικήν Ἐκκλησίαν» ἀλλά «πιστεύω μίαν ἁγίαν καθολικήν καί ἀποστολικήν Ἐκκλησίαν». Ἀπό πλευράς ὀρθοδόξου ἀλλά καί δυτικῆς, τό διόλου ἀπλό αὐτό ζήτημα ἔχει μελετηθεῖ καί ἐρμηνευτικά ἐξηγηθεῖ γιά τήν ἀποφυγή συγχύσεων στό περιεχόμενο τῆς πίστεως. Αὐτό πού θά πρέπει νά σημειωθεῖ εἶναι ὅτι ἡ προσθήκη τοῦ ρήματος πιστεύω στό σχετικό ἄρθρο μέ τήν

Ἐκκλησία, στὸν ὀρθόδοξο χῶρο τουλάχιστον, ὀφείλεται στοὺς Βαρλαάμ Καλαβρό καί Γεώργιο Τραπεζούντιο πού ἦσαν καί οἱ δύο ἐκλατινισθέντες ὀρθόδοξοι. Ἐπομένως, καθίσταται σαφές ὅτι ἡ ἀκριβολόγος χρήση τῶν δογματικῶν ὅρων δέν ἀποτελεῖ ἔξαρση φιλολογικοῦ ἐκλεπτυσμοῦ, ἀλλὰ ἔκφραση θεολογικῆς εὐθύνης.

Ἡ ὀρολογία τοῦ Συμβόλου δέν ἀνήκει στήν διακριτική εὐχέρεια ἐκάστου μεταφραστοῦ, ἐπειδὴ ἡ παραμικρή μετάθεση ἐνός νοηματικοῦ κέντρου – ὅπως ἡ ἀντικατάσταση τοῦ «ὁμοουσίου» ἀπὸ τὸν ἀμφίσημο ὅρο τοῦ «being» ἢ ἡ ἐπαναδιατύπωση τοῦ ἄρθρου περὶ τῆς Ἐκκλησίας – δύναται νὰ ὀδηγήσει σέ ἀναπλαισίωση τῆς πίστεως καί νὰ ἀλλοιώσει τὴν πατερικὴ κατανόηση τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως. Ἡ Ἐκκλησία, ἐκ παραδόσεως, φυλάσσει ὅχι μόνον τὸ «τί» πιστεύει, ἀλλὰ καί τὸ «πῶς» τὸ λέγει, διότι τὸ ὀρθῶς λέγειν ἀποτελεῖ ἀνάγκη τοῦ ὀρθῶς πιστεύειν.

Πηγή: pemptousia.gr